

СТАНДАРТИЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В.Г. Лівінський¹, В.О. Жаховський¹, А.В. Швець¹, О.М. Іванько¹, Д.В. Ковида²

¹ Українська військово-медична академія, м. Київ, Україна

² Командування Медичних сил Збройних Сил України, м. Київ, Україна

Мета. Вивчення стану стандартизації медичного забезпечення у Збройних Силах (ЗС) України та перспектив її розвитку.

Матеріали та методи. Використано законодавчі та нормативно-правові акти України з питань оборони держави, охорони здоров'я військовослужбовців і стандартизації, відомчі керівні документи з питань стандартизації та медичного забезпечення ЗС України, а також наукові статті, присвячені питанням стандартизації медичного забезпечення військ. Методи дослідження: бібліографічний, аналітичний, системного підходу, узагальнення, прогностичний.

Результати. Досліджено стан розроблення і впровадження стандартів медичного забезпечення (військово-медичних стандартів) в систему медичного забезпечення ЗС України та встановлено, що для цього сформована необхідна законодавча і нормативно-правова база. На цей час у Медичних силах ЗС України впроваджено загалом 25 документів (доктрини, накази, керівництва, стандарти, методичні рекомендації, вказівки, збірники описів тощо), що опрацьовані у відповідності до найбільш актуальних стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО. Програмою робіт із військової стандартизації на 2021-2023 роки передбачено опрацювання та впровадження 51 стандарту медичного забезпечення ЗС України та інших складових Сил оборони у відповідності до аналогічних стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО, проте у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану виконання Програми призупинено, а терміни виконання запланованих заходів продовжено.

Висновки. Функціонування Медичних сил ЗС України і медичних служб інших складових Сил оборони в єдиному законодавчому та нормативно-правовому полі з питань охорони здоров'я в Україні на засадах єдиного медичного простору передбачає обов'язковість застосування в практику надання медичної допомоги військовослужбовцям прийнятих у державі стандартів медичної допомоги (медичних стандартів). Водночас, зважаючи на особливості надання медичної допомоги в умовах бойових дій, які кардинально відрізняються від умов мирного часу, є необхідність опрацювання системи військово-медичних стандартів для надання медичної допомоги військовослужбовцям з бойовою хірургічною і терапевтичною патологією на різних рівнях медичного забезпечення, у тому числі пов'язану із застосуванням противником зброї масового ураження.

Ключові слова: медичне забезпечення, стандартизація, стандарти медичної допомоги.

Вступ. Стандартизація медичного забезпечення є одним із ефективних механізмів впливу держави на якість надання медичної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил (ЗС) України та інших складових сил оборони, яка спрямована на досягнення високого ступеня впорядкованості в системі військової охорони здоров'я шляхом розроблення та впровадження норм, вимог, правил, технологій, робіт і послуг, що в ній застосовуються.

Проголошення Україною стратегічного курсу на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору (НАТО, Альянс) та розпочате військово-співробітництво з Альянсом, яке проводилося в рамках Річних Цільових програм Індивідуальної програми партнерства та Робочих планів Військового комітету Україна – НАТО [1], створило передумови для напрацювання необхідних документів зі стандартизації, проте внаслідок ряду

об'єктивних і суб'єктивних причин велася ця робота вкрай повільно.

Ситуація кардинально помінялася з початком збройної агресії російської федерації проти України у 2014 році, яка на перших порах відбувалася у вигляді гібридної війни на Сході України, під час якої було виявлено ряд серйозних недоліків у боєздатності та боєготовності ЗС України та інших складових сил оборони, зокрема і в системі їх медичного забезпечення. Системне реформування у сфері національної безпеки та оборони України, яке розпочалося після цього, поставило перед ЗС України та іншими складовими сил оборони завдання щодо набуття ними необхідних спроможностей з метою досягнення сумісності між собою під час спільного виконання завдань, а також з відповідними службами збройних сил держав-членів НАТО, а одним із шляхів набуття необхідних спроможностей було визначено впровадження стандартів НАТО у національне

законодавство і нормативно-правові акти, які регулюють відносини в секторі безпеки та оборони [2, 3, 4, 5, 6].

Дослідженням стандартизації медичного забезпечення у збройних силах держав-членів НАТО та можливості використанням їх положень під час опрацювання вітчизняних військово-медичних стандартів, а також науковим обґрунтуванням стандартизації медичного забезпечення ЗС України з метою набуття сумісності з системою медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО займалися за своїми напрямами діяльності науковці Бадюк М.І. [7, 8], Микита О.О. [9], Шекера О.Г. [10], Устінова Л.А. [11] та інші. Особливості медичного постачання військ у збройних силах держав-членів НАТО та можливості використання отриманих результатів при опрацюванні вітчизняних стандартів медичного постачання вивчали науковці Білоус М.В., Шматенко О.П. та інші [12].

Водночас темпи опрацювання та впровадження стандартів медичного забезпечення (військово-медичних стандартів) в практику медичного забезпечення ЗС України є недостатніми і не задовольняють Командування Медичних Сил ЗС України (Командування Медичних Сил), що послужило приводом для проведення даного наукового дослідження.

Мета роботи. Вивчення стану стандартизації медичного забезпечення у ЗС України та перспектив її розвитку.

Матеріали та методи дослідження. Використано законодавчі та нормативно-правові акти України з питань оборони держави, охорони здоров'я військовослужбовців і стандартизації, відомчі керівні документи з питань стандартизації та медичного забезпечення ЗС України, а також наукові статті, присвячені питанням стандартизації медичного забезпечення військ. Методи дослідження: бібліографічний, аналітичний, системного підходу, узагальнення, прогностичний.

Результати дослідження та їх обговорення. На цей час процеси стандартизації у ЗС України набули системного характеру і здійснюються відповідно до Законів України, указів Президента України, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, наказів та інших нормативних актів МО України, Головнокомандувача Збройних Сил України та Генерального штабу (ГШ) ЗС України.

Процеси стандартизації медичного забезпечення та надання медичної допомоги військовослужбовцям відбуваються в рамках

розроблення і впровадження у ЗС України системи стандартів з питань управління, застосування, підготовки та всебічного забезпечення військ, які мають за мету забезпечити сумісність їх застосування зі збройними силами держав-членів НАТО. Зважаючи на зазначене автори вважають за необхідне навести положення та вимоги деяких законодавчих і нормативно-правових актів, а також керівних документів МО України, які визначають організаційні засади стандартизації у ЗС України.

Так, 3 липня 2019 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо військових стандартів» [13], яким внесено зміни до законів України «Про оборону України» і «Про стандартизацію». Його прийняття має за мету врегулювання питань розробки, прийняття, впровадження, відміни, відновлення дії, поширення і застосування військових стандартів, у тому числі розроблених на основі стандартів НАТО, та сприятиме впровадженню політики НАТО у сфері військової стандартизації.

Змінами, внесеними до Закону України «Про оборону України» [14], доповнено статтю 1 цього Закону новими термінами, зокрема такими, як військова стандартизація, військовий стандарт, стандарт НАТО, стандарт у сфері оборони держави-члена НАТО, орган військової стандартизації, та наведено їх визначення. Крім того, перелік заходів щодо підготовки держави до оборони у мирний час, що визначений статтею 3 цього Закону, доповнено новим заходом, а саме – здійснення військової стандартизації.

Також чітко визначено та розмежовано функції МО України і ГШ ЗС України в питаннях розроблення та застосування військових стандартів. Зокрема до функцій МО України включено:

- забезпечення нормативно-правового регулювання відносин у сфері військової стандартизації;

- встановлення порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів;

- визначення органу військової стандартизації з числа підпорядкованих органів військового управління.

На ГШ ЗС України покладено завдання щодо розроблення та застосування військових стандартів у межах своїх повноважень.

Змінами, внесеними до Закону України «Про стандартизацію» [15], передбачено не поширення на військові стандарти сфери дії

Закону України «Про стандартизацію», визначеної частиною другої статті 2 цього Закону, та виключено повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, яким є МО України, щодо визначення порядку застосування національних стандартів та кодексів усталеної практики для забезпечення потреб оборони України, що раніше були встановлені частиною четвертою статті 23 цього Закону.

Таким чином, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо військових стандартів» в Україні запроваджено військову стандартизацію, яка спрямована на забезпечення максимальної взаємосумісності МО України і ГШ ЗС України з іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, центральними та іншими органами виконавчої влади у сфері оборони, а також зі збройними силами держав-членів НАТО. Всі ці зміни у повній мірі стосуються і системи медичного забезпечення ЗС України та інших військових формувань.

На виконання вимог законодавства України щодо стандартизації у МО України розроблено ряд нормативно-правових актів і керівних документів, якими визначено мету військової стандартизації та встановлено порядок розроблення і впровадження стандартів у МО України і ЗС України.

Так, наказом МО України «Про питання військової стандартизації» [16] затверджено Положення про військову стандартизацію та Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів. Наказом, зокрема, визначено, що метою військової стандартизації є:

- досягнення, підтримання та удосконалення взаємосумісності ЗС України та інших складових сил оборони зі збройними силами НАТО та держав-членів НАТО;
- сумісність, взаємозамінність та уніфікованість об'єктів стандартизації;
- єдина гармонізована термінологія у секторі безпеки і оборони;
- досягнення максимальної економії всіх видів ресурсів, які використовуються для забезпечення діяльності складових сил оборони;
- забезпечення безпеки і здоров'я цивільного населення та особового складу військ (сил, частин, підрозділів) складових сил оборони;
- збереження довкілля.

Порядок розроблення стандартів у ЗС України регламентовано рядом відомих документів нижчого рівня – військових стандартів [17, 18, 19, 20, 21], якими зокрема:

- закріплено термінологію та наведено її визначення;
- встановлено вимоги до побудови, викладення та оформлення військових стандартів;
- наведено глосарій абревіатур, що використовуються в документах і публікаціях НАТО;
- встановлено вимоги щодо підготовки, оформлення, позначення та обліку стандартів, а також правила розроблення термінологічних військових стандартів.

У 2016 році в МО України було створено єдиний орган військової стандартизації – Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації, яке підпорядковане заступнику Міністра оборони України і відповідає за організацію всього спектру завдань зі стандартизації у сфері оборони держави [22]. Важливими функціями цього Управління стало здійснення нормативно-правового регулювання відносин у сфері військової стандартизації та кодифікації, встановлення порядку розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів, а також здійснення загального керівництва та координації діяльності органів військового управління з впровадження стандартів НАТО.

Порядок виконання цих робіт визначено у Тимчасовій інструкції з організації робіт у МО України та ЗС України щодо впровадження стандартів НАТО, розробленій з урахуванням положень союзної публікації НАТО ААР-03 «Розробка, супроводження та управління документами НАТО зі стандартизації» та затвердженій заступником Міністра оборони України. Цією інструкцією визначено, що стандарти НАТО впроваджуються шляхом розроблення: актів законодавства; національних стандартів; службових документів, які використовуються в МО України та ЗС України; військових стандартів. Усі проекти актів законодавства чи нормативних документів, що розробляються на основі стандартів НАТО, підлягають погодженню з органом військової стандартизації та відповідними юридичними підрозділами.

Наказом МО України «Про забезпечення функціонування системи військової стандартизації» [23] затверджено Матрицю розподілу відповідальності за співробітництво з НАТО у сфері стандартизації (Матриця) та

Перелік організацій, що здійснюють стандартизацію у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України (Перелік). Матриця розподіляє відповідальність за співробітництво з уповноваженими керівними органами НАТО або їх структурними підрозділами, які діють у сфері стандартизації, між органами військового управління ЗС України та організаціями з військової стандартизації (за напрямками діяльності), а також встановлює призначення та визначає основні завдання, які при цьому виконуються. Перелік включає найменування організацій, що здійснюють стандартизацію в МО України і ЗС України, та напрями робіт з питань стандартизації.

Зокрема Матрицею на ГВМУ (на той час, нині – Командування Медичних сил) покладено завдання щодо виконання у співпраці з відповідним уповноваженим керівним органом НАТО або структурами зі стандартизації, які діють під його егідою, таких основних завдань:

- організація робіт зі стандартизації у військово-медичній сфері;

- стандартизація з питань взаємосумісності медичних служб держав-членів та держав-партнерів НАТО;

- моніторинг, координація, оцінювання та контроль діяльності робочих груп з медичної стандартизації, управління їх роботою з розвитку, ратифікації та оприлюднення військово-медичних стандартів;

- роботи зі стандартизації у таких сферах: ветеринарна медицина; гігієна харчування;

- роботи зі стандартизації у таких сферах: доктринальні положення та загальні концепції операцій, структур медичних служб та організації медичного забезпечення усіх родів військ у всіх видах операцій НАТО; медичне забезпечення в оборонному плануванні; цивільно-військове співробітництво у сфері медицини;

- розвиток спроможностей медичних служб шляхом удосконалення стандартів надання медичної допомоги, клінічних настанов, вимог до навчальних програм з догоспітальної медичної допомоги у всіх видах операцій НАТО для медичного та немедичного персоналу;

- стандартизація з питань превентивної медицини у різних середовищах застосування військ (сил), зокрема таких: військова гігієна, вакцинація хіміопрфілактика, виявлення, діагностика та профілактика інфекційних та неінфекційних захворювань епідеміологічного характеру тощо; збір

медичної інформації та звітування щодо неї; медична розвідка; санітарія в польових умовах;

- стандартизація з питань медичного захисту військ (сил) від дії радіаційних, хімічних та біологічних загроз;

- підготовка військовослужбовців з питань охорони здоров'я у військовій сфері для забезпечення плану дій щодо забезпечення високої боєготовності військ (сил);

- функціонування медичних інформаційних систем та технологій, інформаційної безпеки та обміну інформацією шляхом удосконалення їх загальних принципів, доктрин, концепцій, процедур.

До Переліку організацій, що здійснюють стандартизацію в МО України та ЗС України, наказом МО України «Про забезпечення функціонування системи військової стандартизації» [23] було включено Українську військово-медичну академію (УВМА), на яку покладено завдання щодо проведення науково-дослідних робіт за такими напрямками стандартизації: організація медичного забезпечення; медико-технологічні документи/клінічні протоколи; медичне постачання та матеріально-технічне забезпечення; підготовка військовослужбовців з тактичної медицини та фахова підготовка медичних працівників; медичні інформаційні системи та технології. Для виконання цих завдань у 2019 році в Науково-дослідному інституті проблем військової медицини УВМА було створено науково-дослідний відділ медичної стандартизації та метрологічного забезпечення, який спільно з кафедрами УВМА, головними медичними фахівцями Командування Медичних сил та провідними медичними фахівцями військово-медичних клінічних центрів мав активно долучитися до проведення цих робіт.

Нині стандарти НАТО, потреба в яких є у МО України та ЗС України, приймаються як військові (військово-медичні) стандарти методами перевидання та підтвердження. При цьому застосовують трьохступеневу схему відповідності військового (військово-медичного) стандарту: ідентичний, модифікований та нееквівалентний [1]. Вибір методу прийняття робиться відповідним органом військового управління по кожному стандарту окремо з урахуванням конкретних потреб та обставин.

Повертаючись до головної мети нашого наукового дослідження і повідомлення необхідно зазначити, що впровадження у діяльність військово-медичних служб

ЗС України та інших військових формувань сучасних технологій надання медичної допомоги і лікування поранених відповідно до стандартів медичної допомоги, клінічних протоколів та інших галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я було передбачено оперативною ціллю 4.2. «Побудова системи медичного забезпечення для надання належної медичної підтримки всім завданням сил оборони» Стратегічного оборонного бюлетеня України, що затверджений Указом Президента України 6 червня 2016 року [4]. Водночас, незважаючи на те, що завдання, встановлені цим Стратегічним оборонним бюлетенем, були виконані не в повному обсязі, а терміни їх виконання пройшли, робота щодо опрацювання та впровадження стандартів у ЗС України та інших військових формуваннях продовжується, що визначено новим Стратегічним оборонним бюлетенем України (2021 р.) [24].

У Стратегії національної безпеки України зазначено, що для зміцнення особливого партнерства з НАТО та набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору Україна планує досягнути у максимально стислі строки достатньої взаємосумісності ЗС України та інших складових сектору безпеки і оборони з відповідними структурами держав Альянсу [5]. Стратегією воєнної безпеки України визначено цілі, пріоритети та завдання реалізації державної політики у сфері безпеки й оборони. Сили оборони України повинні бути побудовані на національних і євроатлантичних цінностях, взаємосумісні з відповідними компетентними органами держав-членів НАТО та спроможні робити гідний внесок у проведення операцій НАТО [6].

Воєнно-медичною доктриною України, що затверджена відповідною урядовою постановою [25], визначено, що одним із пріоритетних завдань медичного забезпечення військ є формування та впровадження єдиних підходів щодо збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців, організації і надання медичної допомоги їм у разі поранень, уражень і захворювань, якнайшвидшого відновлення боєздатності та працездатності шляхом застосування медичних стандартів НАТО та переходу на рівневу систему медичного забезпечення військ, а одним із її принципів визначено організацію медичного забезпечення та надання медичної допомоги відповідно до стандартів медичної допомоги (медичних стандартів), клінічних протоколів та військово-медичних стандартів.

Роль і призначення стандартів в системі медичного забезпечення військ, завдання щодо їх опрацювання та впровадження визначено також доктринальними і керівними документами з питань охорони здоров'я військовослужбовців та медичного забезпечення сил оборони, зокрема і ЗС України. Так, Доктриною з медичного забезпечення сил оборони [26] визначено, що загальні положення, принципи і вимоги щодо організації та порядку медичного забезпечення військ (сил) розробляються та застосовуються на підставі законодавства з питань охорони здоров'я, стандартів медичної допомоги (медичних стандартів) і клінічних протоколів, військово-медичних стандартів, а також Принципів і політики медичного забезпечення НАТО.

Доктриною «Медичні сили Збройних Сил України» встановлено, що Медичні сили здійснюють свою діяльність в єдиному медичному просторі держави шляхом дотримання вимог законодавства з питань охорони здоров'я, стандартів медичної допомоги (медичних стандартів) та клінічних протоколів, а також шляхом залучення системи охорони здоров'я цивільного населення для надання медичної допомоги військовослужбовцям [27].

Одним із принципів медичного забезпечення ЗС України, визначених Доктриною медичного забезпечення Збройних Сил України, є проведення лікувально-профілактичних заходів відповідно до загальнодержавних медичних стандартів і клінічних протоколів та військово-медичних стандартів [28].

У Стратегії розвитку Медичних сил ЗС України до 2035 року, якою визначено завдання на довгостроковий період з метою поетапного створення Медичних сил майбутнього, передбачено розроблення і впровадження сучасних ефективних медичних технологій надання медичної допомоги, лікування та реабілітації, проведення лікувально-профілактичних заходів відповідно до стандартів медичної допомоги, клінічних протоколів та інших галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я, а також військово-медичних стандартів. При цьому вже на першому етапі реалізації заходів Стратегії (2020-2025 роки) сплановано розроблення вітчизняних військово-медичних стандартів шляхом вивчення та імплементації стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО, а до кінця третього етапу (2035 рік) очікується досягнення повної сумісності Медичних сил в питаннях медичного забезпечення військ з

відповідними службами збройних сил держав-членів НАТО, що можливо лише за умови повної стандартизації медичного забезпечення у ЗС України [29].

Слід зазначити, що положення Стратегії розвитку Медичних сил ЗС України, що затверджена у 2020 році, повністю корелюються з Планом пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, в якому одним із основних напрямів дій Уряду визначено «інтеграцію з ЄС та НАТО», а одним із ключових завдань – «подальше запровадження стандартів НАТО» [30].

Нині стандартизація у ЗС України, зокрема і в системі їх медичного забезпечення, здійснюється шляхом впровадження стандартів НАТО та передбачає:

- проведення комплексу заходів, які включають вивчення та прийняття рішення про застосування положень (норм, вимог) того чи іншого стандарту НАТО;

- прийняття стандарту до прямого застосування або ж розроблення на його основі відповідного акту законодавства чи документа з військової стандартизації (внесення змін і доповнень до чинних документів), надання йому чинності в установленому порядку та використання в діяльності складових сектору безпеки і оборони України.

На цей час у Медичних силах ЗС України впроваджено загалом 25 документів (доктрини, накази, керівництва, стандарти, методичні рекомендації, вказівки, збірники описів тощо), що опрацьовані у відповідності до найбільш актуальних стандартів

медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО та, незважаючи на різноманітність назв і оформлення, застосовуються у ЗС України як військово-медичні стандарти. В табл.1 наведено опрацьовані та впроваджені стандарти з організації медичного забезпечення ЗС України та інших складових сил оборони (організаційні стандарти).

З метою збереження життя та здоров'я військовослужбовців, зокрема в умовах хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз, опрацьовано та запроваджено стандарти НАТО з профілактичної медицини (табл. 2).

Ефективність охорони здоров'я військовослужбовців та якість надання медичної допомоги пораненим, ураженим, травмованим і хворим військовослужбовцям, окрім відповідної підготовки медичного персоналу та підготовки військовослужбовців з тактичної медицини, залежать від належного забезпечення стаціонарних та мобільних військово-медичних закладів і медичних підрозділів військових частин необхідним медичним майном та комплектно-табельним оснащенням. Засоби надання першої медичної (домедичної) допомоги забезпечують збереження життя поранених на полі бою в перші хвилини після ураження. З цією метою, відповідно до стандартів НАТО, у ЗС України розроблено та впроваджено стандарти забезпечення медичним майном і комплектно-табельним оснащенням (табл. 3).

Таблиця 1

**СПИСОК
впроваджених стандартів з організації медичного забезпечення**

Нормативний документ ЗС України, на підставі якого стандарт НАТО вважається запровадженим	Спосіб запровадження
СП 4-00(35)01.01 «Принципи і політика медичного забезпечення сил оборони»	Затверджено Головнокомандувачем ЗС України 15.11.2021 р. (№ 3050/НВГШ)
ВКП 4-00(35)01.01 Доктрина «З медичного забезпечення сил оборони»	Затверджена Головнокомандувачем ЗС України 11.11.2021 р. (№ 3007/НВГШ)
Керівництво з медичної евакуації у Збройних Силах України	Наказ ГШ ЗС України від 09.07.2018 р. № 258
Доктрина з медичного планування	Наказ командувача Медичних сил ЗС України
ВКП 9-35(03).01 Доктрина «Цивільно-військове співробітництво в рамках медичного забезпечення»	Наказ командувача Медичних Сил ЗС України від 08.12.2020 № 213
Доктрина «Медична інформаційна система»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222
Методичні рекомендації «Методичні аспекти управління ситуаціями кризових подій та масових санітарних втрат»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 05.01.2021 № 4
Методичні рекомендації «Цивільно-військовий процес планування стоматологічної допомоги під час застосування військ (сил), включаючи гуманітарний компонент»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 05.01.2021 № 2

**СПИСОК
впроваджених стандартів з профілактичної медицини**

Нормативний документ ЗС України, на підставі якого стандарт НАТО вважається запровадженим	Спосіб запровадження
Доктрина «З військової охорони здоров'я»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222
Доктрина «Превентивна медицина»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222
ВКП 10-00(168)03.01 Доктрина «Медична розвідка»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222
Доктрина «З медичного забезпечення захисту військ (сил) в умовах хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз»	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 18.12.2020 № 222
Методичні рекомендації «Санітарні вимоги щодо водопостачання військ у польових умовах та при надзвичайних ситуаціях»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 10.02.2022
Методичні рекомендації «Захист продовольства та води»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 10.02.2022
Методичні рекомендації «Проведення оцінки стану здоров'я військовослужбовців до та після участі у воєнних операціях»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 19.01.2021

У збройних силах держав-членів НАТО важлива увага надається розробленню та впровадженню, а головне – дотриманню і виконанню, стандартів військово-медичної освіти та підготовки військовослужбовців з тактичної медицини, а також стандартів підготовки військово-медичних закладів і медичних підрозділів військових частин. Стан їх опрацювання та впровадження у ЗС України наведено в табл. 4.

Водночас, як уже зазначалося, значна частина з цих документів не носить назви стандарт, не оформлена згідно встановлених для військових стандартів вимог та не зареєстрована в органі військової стандартизації, що потребуватиме у подальшому проведення необхідних робіт щодо оформлення їх належним чином як військових стандартів.

Таблиця 3

**СПИСОК
впроваджених стандартів забезпечення медичним майном
і комплектно-табеляним оснащенням**

Нормативний документ ЗС України, на підставі якого стандарт НАТО вважається запровадженим	Спосіб запровадження
Збірник описів комплектів медичного майна для військових частин та закладів ЗС України і Порядок переформування комплектів медичного майна	Наказ ГШ ЗС України (зі змінами)
Перелік лікарських засобів та медичних виробів, які повинні бути в складі аптечок медичних загальновійськових індивідуальних, аптечки автомобільної загальновійськової, наплічника медичного загальновійськового санітара та наплічника медичного загальновійськового санітарного інструктора	Наказ МОЗ України від 05.01.2017 № 6 (зі змінами)
Про організацію забезпечення потреб донорською кров'ю та компонентами крові в умовах воєнного стану	Наказ МОЗ України від 7.03.2022 р. № 424
Методичні рекомендації «Військові санітарні транспортні засоби. Класифікація та загальні медико-технічні вимоги»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 10.02.2022
Методичні рекомендації «Ноші, опори для нош та засоби їх кріплення. Загальні технічні вимоги»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 10.02.2022

Як результат, на сайті МО України у розділі Військова стандартизація станом на початок 2023 року в Каталозі стандартів зареєстровано лише три стандарти, що стосуються медичного забезпечення ЗС України [31], а саме:

- ВСТ 01.305.001. Об'єднана союзна доктрина з медичної евакуації (STANAG 2546 (MEDSTD) ALLIED JOINT DOCTRINE FOR MEDICAL EVACUATION – AJMedP-2, IDT);
- ВСТ 01.305.002. Медичне застосування повітряного транспорту на передовій.

(STANAG 2087 (AMD) MEDICAL EMPLOYMENT OF AIR TRANSPORT IN THE FORWARD AREA, IDT);

- ВСТ 01.305.003. Медичне забезпечення. Класифікація бойових уражень, небойових травм та захворювань у Збройних Силах

України.

При цьому їх кількість за останні три роки не змінилася, що говорить про недостатні темпи впровадження стандартів НАТО в систему медичного забезпечення ЗС України.

Таблиця 4

**СПИСОК
впроваджених стандартів щодо підготовки військово-медичних закладів і медичних підрозділів, а також медичного персоналу і військовослужбовців**

Нормативний документ ЗС України, на підставі якого стандарт НАТО вважається запровадженим	Спосіб запровадження
Стандарти підготовки військово-медичних закладів і медичних підрозділів військових частин	
ВП 7-00(165)03.01 Інструкція з оцінювання (сертифікації) командування та військових частин (підрозділів) Медичних сил ЗС України щодо набуття визначених спроможностей	Затверджена ТВО командувача Медичних сил ЗС України 25.01.2021
Вказівки командирам військових частин з організації медичного забезпечення захисту військ (сил) в умовах хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз	Наказ командувача Медичних сил ЗС України від 05.01.2021 № 3
Стандарти військово-медичної освіти та підготовки військовослужбовців з тактичної медицини	
Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини	Наказ Центру ОСМП ЗС України від 26.02.2015 № 17
Методичні рекомендації «Підготовка особового складу медичної служби до дій в умовах хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних загроз»	Затверджені ТВО командувача Медичних сил ЗС України 10.02.2022
Робоча програма навчальної дисципліни циклу тематичного удосконалення «Невідкладна медична допомога при травмі»	Затверджена протоколом Вченої ради УВМА від 27.08.2021 № 6

Водночас, незважаючи на це, слід зазначити, що розроблення та впровадження військово-медичних стандартів приносить свої позитивні результати: забезпечує планомірне нарощування спроможностей Медичних сил ЗС України і досягнення ними взаємосумісності в питаннях медичного забезпечення військ з військово-медичними службами збройних сил провідних держав світу, сприяє підвищенню ефективності використання державних ресурсів у сфері охорони здоров'я, удосконаленню системи підготовки медичних підрозділів, які входять до складу багатонаціональних військових формувань, та зростанню авторитету України на міжнародному рівні.

Також об'єктивно доведено, що після впровадження в систему підготовки всіх військовослужбовців «Стандарту підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини» [32], бойових і старших бойових медиків «Стандарту підготовки: Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї) (видання 1)» [33] значно поліпшилась обізнаність медичного і немедичного особового складу військ щодо найбільш загрозливих для життя поранених

(уражених) військовослужбовців факторів бойової травми, а навчання особового складу методам надання першої медичної (домедичної) допомоги з використанням індивідуальних і групових медичних комплектів нового вмісту за зразком НАТО [34] сприяло поліпшенню якості надання медичної допомоги на догоспітальному етапі, зниженню смертності військовослужбовців внаслідок поранень (уражень) на ранніх етапах медичної евакуації (рівнях медичного забезпечення) та поліпшенню віддалених результатів лікування [35].

Програмою робіт із військової стандартизації на 2021-2023 роки [36] передбачено опрацювання та впровадження протягом трьох років 51 стандарту медичного забезпечення ЗС України та інших складових сил оборони у відповідності до аналогічних стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО, проте у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану [37] виконання Програми тимчасово призупинено, терміни виконання запланованих заходів продовжено, а строки їх завершення перенесено на період після припинення (скасування) воєнного стану.

Разом з тим, у квітні 2023 року роботу було поновлено, Так, прийнято наступні військові стандарти, ідентичні зі стандартами НАТО, методом підтвердження з наданням чинності з 10 квітня 2023 року (наказ УСМК №16 від 31.03.2023 р):

ВСТ 01.305.004 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Боротьба зі шкідниками та епідеміологічний нагляд і контроль за переносниками інфекцій під час розгортання (STANAG 2048 Ed. 5 / AMedP-4.2 Ed. A «DEPLOYMENT PEST AND VECTOR SURVEILLANCE AND CONTROL», IDT)»;

ВСТ 01.305.005 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Ідентифікація медичного майна польових медичних установ (STANAG 2060 Ed. 5 I AMedP-1.5 Ed. A «IDENTIFICATION OF MEDICAL MATERIAL FOR FIELD MEDICAL INSTALLATIONS», IDT)»;

ВСТ 01.305.006 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Перев'язувальні пакети, аптечки першої медичної допомоги та комплекти невідкладної медичної допомоги (STANAG 2126 Ed. 7 / AMedP-8.7 Ed. A «FIRST AID DRESSINGS, FIRST AID KITS AND EMERGENCY MEDICAL CARE KITS», IDT)»;

ВСТ 01.305.007- 2023 (01) «Медичне забезпечення. Процедури постачання медичного та стоматологічного майна (STANAG 2128 Ed. 61 AMedP-1.12 Ed. A «MEDICAL AND DENTAL SUPPLY PROCEDURES», IDT)»;

ВСТ 01.305.008 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Сумісність медичних систем для внутрішньовенних інфузій та з'єднувачів, які використовуються у військах (STANAG 2178 Ed. 2 AMedP-1.15 Ed. A «COMPATIBILITY OF MEDICAL TUBING AND CONNECTORS IN THE FIELD», IDT)»;

ВСТ 01.305.009 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Формат обміну даними про пацієнта для спільної основної інформації (STANAG 2231 Ed. 1, AMedP-5.1 Ed. A «PATIENT DATA EXCHANGE FORMAT FOR COMMON CORE INFORMATION», IDT)»;

ВСТ 01.305.010 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Вимоги до підготовки медичного персоналу, призначеного для участі у міжнародних місіях (STANAG 2249 Ed. 3 / AMedP-8.3 Ed. B «TRAINING REQUIREMENTS FOR HEALTH CARE PERSONNEL IN INTERNATIONAL MISSIONS», IDT)»;

ВСТ 01.305.011 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Медичний попереджувальний ярлик (STANAG 2347 Ed. 3 / AMedP-8.8 Ed. A «MEDICAL WARNING TAG», IDT)»;

ВСТ 01.305.012 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Основні військові медичні

донесення (STANAG 2348 Ed. 6 / AMedP-8.2 Ed. B «BASIC MILITARY MEDICAL REPORT», IDT)»;

ВСТ 01.305.013 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Збір та звітування щодо медичної інформації (STANAG 2481 Ed. 2 I AMedP-3.2 Ed. A «MEDICAL INFORMATION COLLECTION AND REPORTING», IDT)»;

ВСТ 01.305.014 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Розроблення та імплементація систем телемедицини (STANAG 2517 Ed. 5 / AMedP-5.3 Ed. A «DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF TELEMEDICINE SYSTEMS», IDT)»;

ВСТ 01.305.015 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Спостереження за станом здоров'я в місцях розгортання (STANAG 2535 Ed. 2 / AMedP-4.1 Ed. A «DEPLOYMENT HEALTH SURVEILLANCE», IDT)»;

ВСТ 01.305.016 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Невідкладна медична допомога в умовах ведення бойових дій (STANAG 2549 Ed. 1 / AMedP-24 «EMERGENCY MEDICAL CARE IN THE OPERATIONAL ENVIRONMENT», IDT)»;

ВСТ 01.305.017 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Настанова для багатонаціональних медичних підрозділів (STANAG 2552 Ed. 3 I AMedP-9.2 Ed. A «GUIDELINES FOR A MULTINATIONAL MEDICAL UNIT», IDT)»;

ВСТ 01.305.018 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Мінімальні стандарти виробництва медичного 93-відсоткового кисню в операціях (STANAG 2558 Ed. 1, AMedP-8.17 Ed. A «MINIMUM STANDARDS FOR OXYGEN 93% PRODUCED ON OPERATIONS», IDT)»;

ВСТ 01.305.019 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Медичні системи зв'язку та інформації (STANAG 2562 Ed. 2 / AJMedP-5 Ed. B «MEDICAL COMMUNICATIONS AND INFORMATION SYSTEMS (MedCIS)», IDT)»;

ВСТ 01.305.020 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Мінімальні вимоги до донорської крові, донорів та відповідного обладнання (STANAG 2939 Ed. 6, AMedP-1.1 Ed. A «MINIMUM REQUIREMENTS FOR BLOOD, BLOOD DONORS AND ASSOCIATED EQUIPMENT», IDT)»;

ВСТ 01.305.021 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Модульний підхід для багатонаціональних лікувальних закладів (STANAG 6506 Ed. 1 I AMedP-9.1 Ed. A «MODULAR APPROACH FOR MULTINATIONAL MEDICAL TREATMENT FACILITIES (MTF)», IDT)»;

ВСТ 01.305.022 - 2023 (01) «Медичне забезпечення. Система реєстрації травм НАТО (STANAG 6516 Ed. 1 / AMedP-8.16 Ed. A «NATO TRAUMA REGISTRY SYSTEM», IDT)».

Загалом же у планах Командування Медичних сил передбачається опрацювання та впровадження близько 100 стандартів з медичного забезпечення ЗС України у відповідності до найбільш актуальних стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО, що дозволить підняти систему медичного забезпечення ЗС України на новий, більш високий рівень.

Результати даного дослідження є актуальними з огляду на необхідність та перспективи опрацювання системи стандартів медичного забезпечення (системи військово-медичних стандартів) ЗС України та інших складових сил оборони. Опрацювання та впровадження вітчизняних стандартів медичного забезпечення, а також впровадження міжнародних стандартів, принципів і політики медичного забезпечення НАТО передбачається здійснювати шляхом урахування при цьому вимог законодавства України з питань охорони здоров'я військовослужбовців та оборони держави, нормативно-правових актів і керівних документів з питань охорони здоров'я військовослужбовців та медичного забезпечення військ за основними групами медичних стандартів:

- організаційні стандарти (організація медичного забезпечення);

Висновки

1. Стандартизація медичного забезпечення є одним із ефективних механізмів впливу держави на якість надання медичної допомоги військовослужбовцям ЗС України та інших складових сил оборони, для чого в Україні сформовано необхідну законодавчу і нормативно-правову базу.

2. Функціонування Медичних сил ЗС України та медичних служб інших складових сил оборони в єдиному законодавчому та нормативно-правовому полі з питань охорони здоров'я в Україні на засадах єдиного медичного простору передбачає обов'язковість застосування в практику надання медичної допомоги військовослужбовцям прийнятих у державі стандартів медичної допомоги (медичних стандартів).

3. Розроблення стандартів медичного забезпечення ЗС України та інших складових

- клінічні стандарти (стандарти надання медичної допомоги);

- стандарти з профілактичної медицини;

- стандарти медичного оснащення та постачання (медичної логістики), обладнання, комплекти медичного майна тощо;

- стандарти підготовки військово-медичних закладів і медичних підрозділів військових частин;

- стандарти військово-медичної освіти та підготовки військовослужбовців з тактичної медицини.

Зважаючи на те, що стандартизація, зокрема і стандартизація медичного забезпечення, є процес динамічний, який потребує визначення переліку необхідних стандартів, їх розроблення та впровадження, періодичного перегляду їх відповідності потребам, нормативно-правовій базі та іншим вимогам, важливість наявності стандартів для забезпечення взаємодії та спадкоємності у наданні медичної допомоги між військово-медичними службами ЗС України та інших складових сил оборони, а також медичними службами збройних сил держав-членів НАТО, перед Медичними силами ЗС України стоїть завдання опрацювання системи стандартів медичного забезпечення (військово-медичних стандартів) та розроблення необхідного переліку стандартів відповідно до створеної системи.

сил оборони (військово-медичних стандартів) здійснюється шляхом вивчення та імплементації стандартів медичного забезпечення збройних сил держав-членів НАТО. Проведено якісно-кількісний аналіз запроваджених стандартів НАТО різними методами в діяльність Медичних сил ЗС України.

4. Зважаючи на особливості надання медичної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій, які кардинально відрізняються від умов мирного часу, є необхідність опрацювання системи військово-медичних стандартів для надання медичної допомоги військовослужбовцям з бойовою хірургічною і терапевтичною патологією на різних рівнях медичного забезпечення, у тому числі пов'язаною із застосуванням противником зброї масового ураження.

Література

1. Впровадження стандартів НАТО та їх застосування у діяльності Збройних Сил України : навч. посіб. – К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2018. – 112 с.

2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 року. (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141).

3. Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України».

4. Указ Президента України від 6 червня 2016 року № 240/2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України».

5. Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392 «Про Стратегію національної безпеки України».

6. Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121 «Про Стратегію воєнної безпеки України».

7. Бадюк М.І. Методологія розробки стандартизованих документів надання медичної допомоги для військових закладів охорони здоров'я України / М.І. Бадюк, Б.Б. Жупан, В.П. Майданюк та ін. // Військова медицина України. – К., 2013. – № 3. – С. 5-6.

8. Бадюк М.І. Наукове обґрунтування моделі стандартизації медичного забезпечення Збройних Сил України та оцінка її ефективності / М.І. Бадюк, О.О. Микита, А.М. Губар // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal). – 2016. – № 7 – Р. 37-46.

9. Микита О.О. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук «Наукове обґрунтування стандартизації медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах антитерористичної операції». Спеціальність: 14.02.03 – Соціальна медицина. 2016.

10. Шекера О.Г. Підвищення взаємосумісності між медичним забезпеченням Збройних Сил України та НАТО / Здоров'я суспільства. – № 3-4. – 2016. – С. 56-63.

11. Устінова Л.А. Актуальність імплементації положень стандарту НАТО – STANAG 2596 до навчальних програм в рамках дисципліни «Військова токсикологія, радіологія та медичний захист» / Л.А. Устінова, Н.В. Курділь, В.А. Баркевич, В.І. Сагло, О.А. Євтод'єв, Р.М. Швець // Проблеми військової охорони здоров'я : збірник наукових праць Української військово-медичної академії. Випуск 52. – 2019. – С. 306-317.

12. Білоус М.В. Основні аспекти медичного постачання у збройних силах держав-членів НАТО / М.В. Білоус, О.П. Шматенко, О.А. Рижов, Д.В. Дроздов / Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики (2016) – № 2 (21) – С. 102-109.

13. Закон України від 06 червня 2019 року № 2742-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо військових стандартів». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019. № 29. ст. 117.

14. Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-XII «Про оборону України». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 9. ст. 106.

15. Закон України від 5 червня 2014 року № 1315-VII «Про стандартизацію». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 31. ст. 1058.

16. Наказ МО України від 24.02.2020 р. № 56 «Про питання військової стандартизації»

(Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 березня 2020 р. за № 240/34523).

17. ВСТ 01.001.004 – 2017 (03) Військова стандартизація. Вимоги до побудови, викладення та оформлення військових стандартів (чинний з 27.12.2017 (зміни 1 – 2019).

18. ВСТ 01.001.009 – 2017 (01) Військова система стандартизації. Глосарій аббревіатур, що використовуються в документах та публікаціях НАТО (AAP-15 (2016) NATO GLOSSARY OF ABBREVIATION USED IN NATO DOCUMENTS AND PUBLICATIONS, MOD) (чинний з 14.09.2017).

19. ВСТ 01.001.010 – 2018 (01) Військова стандартизація. Технічні специфікації Міністерства оборони України. Вимоги до підготовки, оформлення, позначення та обліку (чинний з 23.03.2018).

20. ВСТ 01.001.002 – 2020 (03) Військова стандартизація. Терміни та визначення (чинний з 04.01.2021).

21. ВСТ 01.001.011 – 2020 (01) Військова стандартизація. Правила розроблення термінологічних військових стандартів (чинний з 04.01.2021).

22. Наказ МО України від 10.05.2016 р. № 242 «Про затвердження положення про Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації».

23. Наказ МО України від 26.12.2019 р. № 670 «Про забезпечення функціонування системи військової стандартизації».

24. Указ Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України».

25. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 року № 910 «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України».

26. Доктрина з медичного забезпечення сил оборони. ВКП 4-00(35)01.01. Затверджена Головнокомандувачем Збройних Сил України 11.11.2021 р. (зареєстровано за № 3007/НВГШ від 11.11.2021 р.) – Київ. – 2021. – 64 с.

27. Доктрина «Медичні сили Збройних Сил України». ВКП 4-35(36).01. Затверджена Головнокомандувачем Збройних Сил України 13.11.2020 р. (зареєстровано за № 3491 НВГШ від 16.11.2020 р.) – Київ. – 2020. – 46 с.

28. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 20.12.2017 р. № 445 «Про затвердження Доктрини медичного забезпечення Збройних Сил України».

29. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 12.03.2020 р. № 100 «Про затвердження Стратегії розвитку Медичних сил Збройних Сил України до 2035 року».

30. Уряд затвердив План пріоритетних дій на 2023 рік / URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-plan-priorytetnykh-dii-na-2023-rik> (дата звернення: 14.03.2023).

31. Каталоги військових стандартів станом на 01.01.2023 року / URL: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/Catalo

g_of_military_standards_012023.pdf (дата звернення: 12.02.2023).

32. Стандарт підготовки І-СТ-3 (видання 2): підготовка військовослужбовця з тактичної медицини. Затверджено наказом Центру ОСМП ЗС України від 26.02.2015 р. № 17. – К. : МП «Леся». – 2015. – 148 с.

33. Стандарт підготовки: Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї) (видання 1). – К. : МП «Леся». – 2015. – 416 с.

34. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.01.2017 р. № 6 «Про затвердження переліків лікарських засобів та медичних виробів, які повинні бути в складі аптечок медичних загальновійськових індивідуальних, аптечки автомобільної загальновійськової, наплічника медичного загальновійськового санітара та наплічника медичного загальновійськового санітарного інструктора» (zareestrovаний у

Міністерстві юстиції України 25 січня 2017 року за № 113/29981).

35. Звіт про науково-дослідну роботу «Обґрунтування стандартизації системи медичного забезпечення Збройних Сил України в ході застосування військ (сил)», «Стандарт» – 2018. – на 243 арк.

36. Програма робіт з військової стандартизації на 2021-2023 роки (з урахуванням змін № 1 та № 2). Затверджена наказом начальника Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації МО України від 30.12.2020 р. № 80 / URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-standartizacziya/programa-robit-z-vijskovo-standartizaczi.html> (дата звернення: 26.01.2023).

37. Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 р. № 2102-IX (зі змінами).

References

1. Vprovadzhenia standartiv NATO ta yikh zastosuvannia u diialnosti Zbroinykh Syl Ukrainy : navch. posib. – K. : NUOU im. Ivana Cherniakhovskoho, 2018. 112 s.

2. Konstytutsiia Ukrainy, pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28.06.1996 roku. (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1996. № 30. st. 141).

3. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 veresnia 2015 roku № 555/2015 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku «Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy».

4. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 6 chervnia 2016 roku № 240/2016 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 travnia 2016 roku «Pro Stratehichniy oboronnyi biuletyn Ukrainy».

5. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku № 392 «Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy».

6. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku № 121 «Pro Stratehiu voiennoi bezpeky Ukrainy».

7. Badiuk, M.I. (2013). Metodolohiia rozrobky standartyzovanykh dokumentiv nadannia medychnoi dopomohy dlia viiskovykh zakladiv okhorony zdorovia Ukrainy. *Viiskova medytsyna Ukrainy*. (3). 5-6.

8. Badiuk, M.I. (2016). Naukove obgruntuvannia modeli standartyzatsii medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy ta otsinka yii efektyvnosti. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 7. 37-46.

9. Mykyta, O.O. (2016). Naukove obgruntuvannia standartyzatsii medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy v umovakh antyterrorystychnoi operatsii. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata medychnykh nauk*. Spetsialnist: 14.02.03 – Sotsialna medytsyna.

10. Shekera, O.H. (2016). Pidvyshchennia vzaiemosumisnosti mizh medychnym zabezpechenniam Zbroinykh Syl Ukrainy ta NATO. *Zdorovia suspilstva*. 3-4. 56-63.

11. Ustinova, L.A. (2019). Aktualnist implementatsii polozhen standartu NATO – STANAG

2596 do navchalnykh prohram v ramkakh dystsypliny «Viiskova toksykolohiia, radiolohiia ta medychnyi zakhyst». *Problemy viiskovoi okhorony zdorovia : zbirnyk naukovykh prats Ukrainskoi viiskovo-medychnoi akademii*. 52. 306-317.

12. Bilous, M.V. (2016). Osnovni aspekty medychnoho postachannia u zbroinykh sylakh derzhav-chleniv NATO. *Aktualni pytannia farmatsevtichnoi i medychnoi nauky ta praktyky*. 2(21). 102-109.

13. Zakon Ukrainy vid 06 chervnia 2019 roku № 2742-VIII «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo viiskovykh standartiv». Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2019. № 29. st. 117.

14. Zakon Ukrainy vid 6 hrudnia 1991 roku № 1932-XII «Pro oboronu Ukrainy». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1992. № 9. st. 106.

15. Zakon Ukrainy vid 5 chervnia 2014 roku № 1315-VII «Pro standartyzatsiiu». Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2014. № 31. st. 1058.

16. Nakaz MO Ukrainy vid 24.02.2020 r. № 56 «Pro pytannia viiskovoi standartyzatsii» (Zareiestrovano v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 05 bereznia 2020 r. za № 240/34523).

17. VST 01.001.004 – 2017 (03) Viiskova standartyzatsiia. Vymohy do pobudovy, vykladennia ta oformlennia viiskovykh standartiv (chynnyi z 27.12.2017 (zminy 1 – 2019).

18. VST 01.001.009 – 2017 (01) Viiskova systema standartyzatsii. Hlosarii abreviatur, shcho vykorystovuiutsia v dokumentakh ta publikatsiiah NATO (AAR-15 (2016) NATO GLOSSARY OF ABBREVIATION SUSED IN NATO DOCUMENTS AND PUBLICATIONS, MOD) (chynnyi z 14.09.2017).

19. VST 01.001.010 – 2018 (01) Viiskova standartyzatsiia. Tekhnichni spetsyfikatsii Ministerstva oborony Ukrainy. Vymohy do pidhotovky, oformlennia, poznachennia ta obliku (chynnyi z 23.03.2018).

20. VST 01.001.002 – 2020 (03) Viiskova standartyzatsiia. Terminy ta vyznachennia (chynnyi z 04.01.2021).

21. VST 01.001.011 – 2020 (01) Viiskova standartyzatsiia. Pravyla rozroblennia

terminologichnykh viiskovykh standartiv (chynnyi z 04.01.2021).

22. Nakaz MO Ukrainy vid 10.05.2016 r. № 242 «Pro zatverdzhennia polozhennia pro Upravlinnia standartyzatsii, kodyfikatsii ta katalohizatsii».

23. Nakaz MO Ukrainy vid 26.12.2019 r. № 670 «Pro zabezpechennia funkcionuvannia systemy viiskovoi standartyzatsii».

24. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 veresnia 2021 roku № 473/2021 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 serpnia 2021 roku «Pro Stratehichniy oboronnyi biuleten Ukrainy».

25. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 zhovtnia 2018 roku № 910 «Pro zatverdzhennia Voiennno-medychnoi doktryny Ukrainy».

26. Doktryna z medychnoho zabezpechennia syl oborony. VKP 4-00(35)01.01. Zatverdzhena Holovnokomanduvachem Zbroinykh Syl Ukrainy 11.11.2021 r. (zareiestrovano za № 3007/NVHSh vid 11.11.2021 r.). Kyiv. 2021. 64 s.

27. Doktryna «Medychni syly Zbroinykh Syl Ukrainy». VKP 4-35(36).01. Zatverdzhena Holovnokomanduvachem Zbroinykh Syl Ukrainy 13.11.2020 r. (zareiestrovano za № 3491 NVHSh vid 16.11.2020 r.). Kyiv. 2020. 46 s.

28. Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 20.12.2017 r. № 445 «Pro zatverdzhennia Doktryny medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy».

29. Nakaz Heneralnoho shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 12.03.2020 r. № 100 «Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku Medychnykh syl Zbroinykh Syl Ukrainy do 2035 roku».

30. Uriad zatverdyv Plan priorytetnykh dii na 2023 rik / URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-plan-priorytetnykh-dii-na-2023-rik>. (data zvernennia: 14.03.2023).

31. Katalohy viiskovykh standartiv stanom na 01.01.2023 roku / URL:

https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard/Catalog_of_military_standards_012023.pdf. (data zvernennia: 12.02.2023).

32. Standart pidhotovky I-ST-3 (vydannia 2): pidhotovka viiskovosluzhbovtsia z taktychnoi medytsyny. Zatverdzheno nakazom Tsentru OSMP ZS Ukrainy vid 26.02.2015 r. № 17. K. : MP «Lesia». 2015. 148 s.

33. Standart pidhotovky: Fakhova pidhotovka sanitarnoho instruktora roty (batarei) (vydannia 1). K. : MP «Lesia». 2015. 416 s.

34. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 05.01.2017 r. № 6 «Pro zatverdzhennia perelikiv likarskykh zasobiv ta medychnykh vyrobiv, yaki povynni buty v skladi aptechok medychnykh zahalnoviiskovykh indyvidualnykh, aptechky avtomobilnoi zahalnoviiskovoi, naplichnyka medychnoho zahalnoviiskovoho sanitara ta naplichnyka medychnoho zahalnoviiskovoho sanitarnoho instruktora» (zareiestrovanyi u Ministerstvi yustytsii Ukrainy 25 sichnia 2017 roku za № 113/29981).

35. Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Obhruntuvannia standartyzatsii systemy medychnoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy v khodi zastosuvannia viisk (syl)», «Standart». 2018. na 243 ark.

36. Prohrama robiv z viiskovoi standartyzatsii na 2021-2023 roky (z urakhuvanniam zmin № 1 ta № 2). Zatverdzhena nakazom nachalnyka Upravlinnia standartyzatsii, kodyfikatsii ta katalohizatsii MO Ukrainy vid 30.12.2020 r. № 80 / URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/viiskova-standartizaciya/programa-robot-z-viiskovoi-standartizacii.html> (data zvernennia: 26.01.2023).

37. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 roku № 64/2022 «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini», zatverdzenoho Zakonom Ukrainy vid 24.02.2022 r. № 2102-IX (zi zminamy).

STANDARDIZATION OF MEDICAL SUPPORT IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE: STATUS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

V.G. Livinskiy¹, V.O. Zhahovskiy¹, A.V. Shvets¹, O.M. Ivanko¹, D.V. Kovyda²

¹ Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv, Ukraine

² Medical Forces Command of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Purpose. Study of the state of standardization of medical support in the Armed Forces (AF) of Ukraine and prospects for its development.

Materials and methods. The legislative and normative legal acts of Ukraine on the issues of state defense, health care of military personnel and standardization, departmental guidance documents on standardization and medical support of the Armed Forces of Ukraine, as well as scientific articles devoted to the issues of standardization of military medical support were used. Research methods: bibliographic, analytical, systematic approach, generalization, prognostic.

Results. The state of development and implementation of medical support standards (military medical standards) in the system of medical support of the Armed Forces of Ukraine was investigated and it was established that the necessary legislative and regulatory framework has been formed for this purpose. At this time, a total of 25 documents (doctrines, orders, guidelines, standards, methodological recommendations, instructions, collections of descriptions, etc.) have been implemented in the Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine, developed in accordance with the most relevant standards of medical support of the armed forces of NATO member states. The military standardization work program for 2021-2023 provides for the development and implementation of 51 standards of medical support of the Armed Forces of Ukraine and other components of the defense forces in

accordance with similar standards of medical support of the armed forces of NATO member states, but in connection with the introduction of martial law in Ukraine the implementation of the Program has been suspended, and the deadlines for implementation of the planned measures have been extended.

Conclusions. The functioning of the Medical Forces of the Armed Forces of Ukraine and the medical services of other components of the defense forces in a single legislative and regulatory field on health care issues in Ukraine on the basis of a single medical space requires the mandatory application of medical care standards adopted in the state in the practice of providing medical care to servicemen (medical standards). At the same time, taking into account the peculiarities of the provision of medical care in the conditions of hostilities, which are radically different from the conditions of peacetime, there is a need to develop a system of military medical standards for the provision of medical care to servicemen with combat surgical and therapeutic pathologies at various levels of medical support, including associated with the enemy's use of weapons of mass destruction.

Keywords: medical provision, standardization, standards of medical care.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflicts of interest: authors have no conflict of interest to declare.

Відомості про авторів:

Лівінський В.Г. ^{A,B,C,D,E,F} – к.мед.н., провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ.

Жаховський В.О. ^{A,B,C,D,E,F} – к.н.держупр., доц., провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ.

Швец А.В. ^{E,F} – полковник медичної служби, д.мед.н., професор, заступник начальника Української військово-медичної академії з наукової роботи, м. Київ.

Іванько О.М. ^{E,F} – підполковник медичної служби, д.мед.н., професор, начальник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ.

Ковида Д.В. ^{B,C} – полковник медичної служби, к.мед.н., начальник відділу підготовки штабу Командування Медичних сил Збройних Сил України, м. Київ.

A – концепція та дизайн дослідження; B – збір даних; C – аналіз та інтерпретація даних;

D – написання статті; E – редагування статті; F – остаточне затвердження статті.

Information about authors:

Livinskyi V.G. ^{A,B,C,D,E,F} – candidate of medical sciences, Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, leading researcher of the research department of medical standardization and metrological support. Kyiv. Email: v.livinskyi@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1102-1128>.

Zhakhovsky V.O. ^{A,B,C,D,E,F} – candidate of science in public administration, associate professor, Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, leading researcher of research department of medical support organization. Kyiv. Email: zhahovskyi-viktor@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2665-2766>.

Shvets A.V. ^{E,F} – Col. MS, PhD med, MD, DSc, Professor, Deputy chief of Ukrainian Military Medical Academy for science. Kyiv. E-mail: shvetsandro@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9461-7129>.

Ivanko O.M. ^{E,F} – Lieutenant Colonel of the Medical Service, MD, Professor, Head of the Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy. Kyiv. E-mail: ol_ivanko@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5929-255X>.

Kovida D.V. ^{B,C} – Col. MS, PhD med, head of the training department of the HQs of the Medical Forces Command of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv. E-mail: kovyda_dv@ukr.net,

A – research concept and design; B – collection and/or assembly of data; C – data analysis and interpretation; D – writing the article; E – critical revision of the article; F – final approval of the article.

Адреса для листування: вул. Князів Острозьких, 45/1, буд. 33, м. Київ 01015

